

Beroepsstandaarden docent Nederlands

De Beroepsstandaarden en Registratie in het Talenonderwijs (BiT) zijn ontwikkeld in opdracht van Levende Talen en in afstemming met het SBL. De beroepsstandaarden in dit document zijn uitgewerkt door een team van docenten uit en met feedback van diverse secties van Levende Talen, onder coördinatie van het IVLOS.

Registratie in BiT kent de volgende **doelen**:

- **het stimuleren van de professionele ontwikkeling** van de individuele talendocent en van de beroepsgroep als geheel;
- **het aantonen en borgen van kwaliteit** van de individuele talendocent en van de beroepsgroep als geheel.

De **beroepsstandaarden** beschrijven de vakspecifieke terreinen waarop een talendocent expertise bezit en zich verder dient te kunnen bekwamen. De beroepsstandaarden zijn *geen* beoordelingsinstrument, maar een indicatie van de expertisegebieden van de talendocent. Op ieder van de genoemde gebieden bezit een talendocent basisexpertise; de docent bepaalt en motiveert zelf op welke gebieden, en dus voor welke standaarden, hij zich verder wil ontwikkelen. Om zich te kunnen registreren als talendocent, werkt een docent planmatig aan zijn/haar eigen professionele ontwikkeling, volgens de richtlijnen die zijn uitgewerkt in het document Registratieprocedure BiT.

De registratieprocedure is een **middel** om de professionaliseringsmogelijkheden, de professionaliseringsinhoud en de professionaliseringskwaliteit in handen van de beroepsgroep zelf te houden. Om zich te kunnen registreren en om geregistreerd te blijven, dienen docenten de ruimte en middelen te krijgen om zich te kunnen blijven professionaliseren op de hier door de beroepsgroep uitgewerkte standaarden.

Het document **Beroepsstandaarden Talendocent** onderscheidt vier vakspecifieke domeinen: Vakkennis; Leerprocessen; Toetsing en feedback geven; Contexten. Op ieder domein zijn vier beroepsstandaarden geformuleerd, waarop iedere ervaren docent basisexpertise bezit. De standaarden beschrijven waaruit deze expertise kan bestaan. Voorbeelden van de manier waarop de expertise in de praktijk zichtbaar kan zijn, staan weergegeven als indicatoren. De indicatoren zijn geen beoordelingscriteria, maar zijn bedoeld om een concreet beeld te geven van de manier waarop beheersing van vakspecifieke expertise volgens de standaarden in de praktijk zichtbaar *kan* zijn.

De indicatoren zijn ook bedoeld om docenten een idee te geven van praktijksituaties waarop zij zich professioneel kunnen ontwikkelen.

De **Beroepsstandaarden docent Nederlands** is een nadere specificatie van de (taalonafhankelijke) Beroepsstandaarden Talendocent, waarvan de invulling in een aantal gevallen te sterk gericht is op het vreemdetalenonderwijs om relevant te zijn voor docenten Nederlands. Deze voorzet is tot stand gekomen met feedback van docenten en vakdidactici Nederlands. Nadere uitwerking door en voor de beroepsgroep van docenten Fries en Gebarentaal (en wellicht ook NT2) is natuurlijk mogelijk.

Deze beroepsstandaarden zijn zo veel mogelijk geformuleerd voor de volle breedte van het talenonderwijs in Nederland. Waar specificatie noodzakelijk was, is gekozen voor een focus op het VO. Daarom ook wordt gesproken over 'leerlingen'; overal waar 'leerlingen' staat, kan echter ook 'cursisten/studenten' gelezen worden.

Beroepsstandaarden docent Nederlands

Een docent Nederlands onderschrijft de volgende vakspecifieke beroepsstandaarden en werkt planmatig aan de verdere beheersing ervan:

Vakkennis

Een docent Nederlands beheerst het Nederlands in alle relevante schoolse en professionele vaardigheden en staat boven de stof die hij/zij¹ moet onderwijzen. Hij beschikt daartoe over voldoende vakspecifieke kennis en is goed op de hoogte van de achtergronden van het vakgebied en het taalgebied.

1. **Een docent Nederlands beheerst het Nederlands in alle relevante schoolse en professionele vaardigheden.** Hij beschikt over de noodzakelijke kennisbasis om aantoonbaar en planmatig te werken aan de verdere ontwikkeling van zijn taalvaardigheden.
2. **Een docent Nederlands heeft brede en actuele kennis van de culturele en maatschappelijke ontwikkelingen en achtergronden in het Nederlands taalgebied.** Hij past deze inzichten kritisch en bewust toe bij het inrichten van zijn onderwijs.
3. **Een docent Nederlands heeft relevante vakspecifieke kennis voor het type onderwijs dat hij verzorgt** (bij voorbeeld over fictie, vaktaal, grammatica, spelling, strategieën, schrijfdoelen, tekstsoorten, meertaligheid). Hij past deze inzichten kritisch en bewust toe bij het inrichten van zijn onderwijs.
4. **Een docent Nederlands is op de hoogte van de grondslagen en geschiedenis van het vakgebied, taalontwikkelings- en taalonderwijsprincipes en taalniveaubeschrijvingen.** Hij past deze inzichten kritisch en bewust toe bij het inrichten van zijn onderwijs.

Indicatoren (handelingsvoorbeelden)

De docent Nederlands ...

- kent zijn eigen taalcompetentieniveau volgens de principes van *Dertien doelen in een dozijn* en werkt van daaruit gericht aan persoonlijke taalontwikkelingsdoelen. (beroepsstandaard 1)
- leest/kijkt regelmatig boeken, films, kranten en actualiteitenprogramma's uit het Nederlands taalgebied, en is zich daarbij bewust van relevante inhoud, terminologie, taalgebruik, functionaliteit, morele en ethische dimensies voor zijn onderwijs. (1)
- kan zijn vakinhoudelijk en vakdidactisch handelen mondeling en schriftelijk toelichten en met argumentatie onderbouwen. (1)
- houdt via de media actuele maatschappelijke, onderwijskundige en culturele ontwikkelingen bij uit het Nederlands taalgebied. (2)
- stemt zijn cultureel-maatschappelijke kennisontwikkeling af op de leerdoelen, culturele achtergronden, niveau en belangstelling van zijn leerlingen. (2)
- beheerst de inzichten en terminologie m.b.t. de relevante kennisgebieden op zo'n niveau dat hij deze kennis kan toepassen bij het verzorgen van zijn onderwijs. (3)
- houdt actuele ontwikkelingen bij rond zijn vakgebied, en vormt zich een mening rond de relevantie van die ontwikkelingen voor zijn onderwijs. (4)
- leest vaktijdschriften en vakwebsites, en haalt daaruit relevante inzichten en ideeën voor zijn onderwijs en zijn eigen ontwikkeling. (4)

¹ Overall waar sprake is van 'hij/hem/zijn', moet vanzelfsprekend ook 'zij/haar' gelezen worden.

Beroepsstandaarden docent Nederlands

Leerprocessen

Een docent Nederlands heeft vakdidactisch inzicht en vaardigheden op zo'n niveau dat hij leerdoelen, activiteiten en materialen kan ontwikkelen en toepassen in aansluiting op de doelen en niveaus van zijn leerlingen.

5. **Een docent Nederlands is in staat betekenisvolle, stimulerende en leerzame (series van) leeractiviteiten te kiezen en/of ontwikkelen.** Hij houdt daarbij rekening met verschillende talige en culturele achtergronden, niveaus, leerstijlen en taalstoornissen (bijvoorbeeld dyslexie).
6. **Een docent Nederlands is in staat zijn onderwijs zo te organiseren dat de leerlingen het Nederlands op het vereiste niveau gebruiken.** Hij kan zijn taalgebruiksniveau variëren en aanpassen aan het begrips- en ontwikkelingsniveau van zijn leerlingen.
7. **Een docent Nederlands is in staat onderwijs te ontwikkelen en verzorgen gericht op het verwerven van zowel taalvaardigheden als vakinhouden.** Daarbinnen helpt hij de leerlingen met relevante grammaticale verschijnselen om te gaan en hun woordenschat te vergroten.
8. **Een docent Nederlands is in staat gevarieerd, uitdagend en actueel leermateriaal te selecteren en te ontwikkelen dat aansluit bij de leerdoelen en het individuele type leerling.** Hij kan daarbij kritisch gebruikmaken van bestaande leergangen en verantwoorde keuzes maken uit verschillende media.

Indicatoren (handelingsvoorbeelden)

De docent Nederlands ...

- formuleert, verantwoordt en evalueert op groep en individu afgestemde taalleerdoelen voor de kortere en langere termijn. (5)
- heeft inzicht in de invloed van meertalige thuissituaties op schoolsucces en werkt van daaruit doelgericht aan taalbeleid en vakgericht taalonderwijs. (5)
- stimuleert in alle werkvormen de leerlingen zo veel mogelijk de taal actief en functioneel te gebruiken. (6)
- stemt de ontwikkeling van activiteiten ook af op buitenschools leren, in de dagelijkse en/of beroepsvoorbereidende praktijk. (6)
- maakt verantwoorde keuzes uit verschillende didactische invalshoeken en werkvormen voor taalvaardigheidsonderwijs. (7)
- maakt verantwoorde keuzes uit verschillende didactische invalshoeken en werkvormen voor literatuur- en/of leesbevorderend onderwijs. (7)
- verzamelt en ontwikkelt eigen taalmateriaal gebaseerd op authentiek bronmateriaal dat aansluit bij de belangstelling, niveau en leerdoelen van zijn leerlingen. (8)
- maakt voor werkvormen en materialen gebruik van verschillende media, incl. ICT, en maakt daarbij praktisch en inhoudelijk verantwoorde keuzes. (8)
- maakt zijn leerlingen bewust van de wijze waarop ze hun taal ontwikkelen en hoe ze dat het beste kunnen aanpakken. (8)

Beroepsstandaarden docent Nederlands

Toetsing en feedback geven

Een docent Nederlands kan het taalleerproces van zijn leerlingen toetsen en evalueren, en op basis daarvan zowel bruikbare feedback geven als het onderwijsleerproces aanpassen als dat op grond van de evaluatie nodig blijkt.

9. **Een docent Nederlands heeft inzicht in het taalleerproces, het beheersingsniveau en de literaire ontwikkeling van de groep en van individuele leerlingen. Hij kiest en gebruikt voor dat doel geschikte en betrouwbare toetsen en evaluatievormen.** Mede op basis van toetsresultaten neemt hij beslissingen over de inrichting en uitvoering van het onderwijs, en over de begeleiding van individuele leerlingen.
10. **Een docent Nederlands kan de keuze van ontwikkelde en gebruikte leeractiviteiten, leer- en toetsmaterialen verantwoorden,** evalueren op hun effectiviteit voor de doelgroep, en waar nodig aanpassen.
11. **Een docent Nederlands is in staat evaluatie en feedback te richten op zowel inhoud als correctheid van het taalgebruik van de leerlingen.** Hij kiest de omvang, vorm en niveau van feedback en evaluatie zo dat die het taalleerproces van de leerlingen zo goed mogelijk bevorderen.
12. **Een docent Nederlands begeleidt de leerlingen tot competente taalgebruikers.** Hij begeleidt de leerlingen bij het sturen van hun taalleerproces door hun feedback te geven die hun taalontwikkeling, taalinzicht en interesse voor taal en cultuur bevordert.

Indicatoren (handelingsvoorbeelden)

De docent Nederlands...

- ontwikkelt en gebruikt toetsen waarmee verschillende vaardigheden en kennisgebieden evenwichtig geëvalueerd worden. (9)
- ontwikkelt en gebruikt diagnostische toetsen met als doel het leerproces van de leerling te kunnen volgen en daar zijn onderwijs op af te stemmen. (9)
- beoordeelt het leerproces van de leerlingen volgens een transparante en betrouwbare procedure. Hij vergroot de objectiviteit van de beoordeling door zijn toetsen en oordelen met collega's te bespreken en indien gewenst meerdere beoordelaars in te schakelen. (9)
- gaat systematisch na wat het effect van activiteiten, leer- en toetsmaterialen is op de taalontwikkeling van zijn leerlingen en werkt op basis daarvan voortdurend en planmatig aan de verbetering van zijn onderwijs. (10)
- werkt samen met collega's, ook van andere secties, om taalleerdoelen, didactische aanpak en gebruikte materialen en activiteiten af te stemmen en verder te ontwikkelen. (10)
- geeft de leerlingen feedback op hun leerproces en leerresultaat, afgestemd op hun niveau en leerdoelen. (11)
- stimuleert en begeleidt de leerlingen om feedback te geven op taaluitingen van anderen en zorgt ervoor dat deze feedback constructief en bruikbaar is. (11)
- maakt leerlingen bewust van hun taalleerdoelen, taalniveau en taalontwikkeling. (12)
- laat leerlingen succes ervaren door op hun taalontwikkelingsniveau praktisch relevante activiteiten te laten uitvoeren. (12)
- maakt leerlingen bewust van het belang en nut van taal in de dagelijkse praktijk, de beroepspraktijk en het onderwijs. (12)

Beroepsstandaarden docent Nederlands

Contexten

Een docent Nederlands is op de hoogte van de contexten en verhoudingen van zijn vak, taal en taalgebied, met betrekking tot zijn leerlingen, zijn school, de beroepsgroep en de samenleving.

13. **Een docent Nederlands is zich bewust van verschillen in talige en culturele verwachtingen, behoeften en opvattingen tussen mensen van verschillende achtergronden in de Nederlandse samenleving.** Hij brengt leerlingen inzicht bij in verschillende beelden ten opzichte van de Nederlandse taal, cultuur en samenleving.
14. **Een docent Nederlands is zich bewust van de talige en culturele achtergrond en diversiteit van zijn leerlingen** en de mogelijke invloed daarvan op het leren van en de belangstelling voor taal en cultuur.
15. **Een docent Nederlands is zich bewust van de rol en positie van het vak in de school.** Hij ontwikkelt en evalueert zijn onderwijs in afstemming met collega's binnen en buiten de sectie, gericht op de relatie tussen taal, cultuur en leefwereld.
16. **Een docent Nederlands is zich bewust van relevante opvattingen over de positie, rol en perceptie van zijn vak in het onderwijs en de maatschappij.** Hij neemt actief deel aan de activiteiten van en het debat in de vakspecifieke beroepsgroep.

Indicatoren (handelingsvoorbeelden)

De docent Nederlands ...

- stimuleert leerlingen maatschappelijke en culturele overeenkomsten en verschillen binnen de Nederlandse samenleving en tussen de Nederlandse en andere samenlevingen te herkennen, begrijpen en ermee omgaan (13).
- ontwikkelt opdrachten en voert deze uit die de leerlingen prikkelen om na te denken over hun eigen opvattingen en gewoontes en die van de ander. Hij bevordert daarbij ook het aanleren van een kritische houding t.o.v. stereotypen. (14)
- werkt samen met collega's om taalleerlijnen of vakoverstijgende opdrachten te ontwikkelen, en vorm te geven aan taalbeleid in de school. (15)
- neemt deel aan georganiseerde en informele bijeenkomsten en informatie-uitwisseling van vakgenoten, evt. ook via vakspecifieke internet-communities. (16)
- is binnen en buiten het onderwijs een kritisch pleitbezorger van zijn vak, de taal en de betreffende cultuur. (16)